

Harit muktauli

हरितलमुक्ता वलिसमाप्ता ॥ १८८ ॥

शके ॥ १७८७ क्रोधना नाम्हायनेदक्षिणायने
शरदृतौ कार्तिक मासे शुभ पक्षे तिथौ तृतीयायां
अदित्यवारं विशाखायां ऊर्जनि योगे अयुष्मति
अमर्दकक्षेत्रे वारिना वृष्टौ पाठकात्मजसांब
पाठकेन श्रीमन्नृशिक दृष्टया तथा नागनाथ
वृष्टया हरितलमुक्ता वलिः ~~स्मृति~~ स्मृतिवित्तं
॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया य
दि शुद्धं मनुष्यं वा मम दोषान् किंच न ॥ १९ ॥

समीड्यंत उदिदा भं ॥ भक्त्याराध्ये ह वै विशया
त्मनि सततं ॥ ४२ ॥ पायाद्भक्तं स्यात्स नि सतं पु
रुषं यो भक्त्या स्तोतीत्यंगिरसं विष्णु रिमं ॥
इत्यात्मानं स्यात्स नि संहृत्य स देवस्तं ४३ ॥
इत्थं स्तोत्रं भक्त्युजने उच्यं भवभीति ध्वांता का
भं भगवसा दीयमिदं यः ॥ विष्णोर्लोकां पठ
ति श्रुणोति ब्रजति शोभनं रौयं स्यात्स निचा
प्राप्तिमनुष्यः ॥ ४४ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरि
ब्राजकाचार्य श्रीमच्छंकराचार्य विरंचित

दो क्षर संस्तः॥ सा ता तो नो नेत्य पल भ्यो न च
 वेद्यस्तं॥३९॥ ता व सर्व सत्यमिना भातिय
 देत द्या व सो स्मीत्या मनियो सो न हि दृष्टः॥
 दृष्टे तस्मिन् सर्वमसंभवं तीदंतं॥४०॥
 शगा युक्तं तो ह युतं हे म यथा नो यो गाष्टं
 गैरुज्ज्वलितं शानमयामो॥४१॥ दग्ध्वात्मानं
 संपरिशिष्टं च विदुर्यतं॥४२॥ यं विशानं
 ज्योतिषमाद्यं सुविभातं ह्यवै दग्ध्वात्मानं

सोऽस्म्यहमेवेति विदुर्येतं ॥ २८ ॥ एकीकृत्या नेक श
रीरस्थे मिमंशं यं विशायेह वाशु भवन्ति ॥ यस्मि
न्मूलीना नेह पुनर्जन्मल भवेत्तं ॥ २९ ॥ द्वंद्वैकं
त्वं यच्च मधुब्राह्मणवाक्यैः कृती शक्रोपासन
मासाद्य विभ्रसा ॥ यो सोऽसौ है संप्रहमेवेति
विदुर्येतं ॥ ३० ॥ यो यं देहे चेद्ययितोतः कर
णस्थः सूर्ये चासौ ता पडता सोऽस्म्यहमेव ॥
इत्यामे कयोपासनया ये विदुरीशतं ॥ ३१ ॥
विशानाशो यस्य सतः स त्वयि चिरुटा बुद्धि

बुध्यत्यत्र बहिर्बोध्य पदार्थात् ॥ नैवांतरस्य बुध्य
तियंबोध इतरंतं ॥ ३२ ॥ को यं देहे देव इतीह सु
विचार्यताता श्रोत्रानंद इता चे षहि देवः ॥ इ
त्यालोच्यता श मिहास्मीति दुर्यंतं ॥ ३३ ॥ को ह्ये
वामा दामनिन स्यादयमेव ह्येवानंदः प्राणि
निचापानिति चेति ॥ इत्यस्ति त्वं वक्तुं पपत्या
श्रुतिरिषातं ॥ ३४ ॥ प्राणा वाहं वाक् श्रवणा
दीनि मोवा बुद्धि वाहं व्यस्त उता थापि समस्तः
इत्यालोच्य सति रिहा स्मीति विदुर्यंतं ॥ ३५ ॥

नाहंप्राणो नैव शरीरं न मनो हं बुद्धिर्नाहं नाहम
हंकारधियो च ॥ यो न शंसो स्पृहमेवेति वि
दुर्यतं ॥ ३८ ॥ सतामात्रं केवलं विज्ञानं म
जं सत्सुक्ष्मं नित्यं तत्त्वमसीत्यात्मसुताय
॥ सा मा मन्त्रे प्रा ह मितायं विष्णु माद्यं तं ॥ ३९ ॥
मूर्ता मूर्ते पूर्वमपो ह्यथ संमाच्यौ दृश्यं सर्व
नेति च नेतीति विहाय ॥ चैतन्याशे स्यात्
निसंतं च विदुर्यतं ॥ ४० ॥ ओत प्रोतं च न
च सर्वगं गतां यो स्पृहा न प्यादिषु सि

२

संहमनाप्य॥ तस्मिन् न स्मीत्याविदो यं विशीरा
ते॥ १॥ हित्वा हित्वा दृश्यमशेषं सविकल्पं मत्वा
विष्टं भाशिमात्रं गगनाभं॥ त्यक्त्वा देहं यं प्र
विशंत्य च्युत भक्तास्तस्य॥ ११॥ सर्वत्रास्ते सर्व
शरीरीन च सर्वः सर्ववैद्ये वेदज्ञेन यं वेति च स
र्वः॥ सर्वत्रांतर्यामितये थं यमयं न्यस्तं॥ १२॥
सर्वदृष्ट स्वात्मनि युक्त्या जागरेत तद्दृष्ट्वा
मानं चैव मजं सर्वजनेषु॥ सर्वोत्पैको स्मी २
ति विदुर्न जनहृदस्थे तं॥ १३॥ सर्वत्रैकः

नं २१ खेवेंछेति

हरिनंदव ४ का ५६

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ हरित्तुमुक्तावलिप्रार्थनः ॥
स्तोत्रे भक्त्या विष्णुमनादि जगदादियस्मिन्नेत
संस्तुतिचक्रं भ्रमंति यं ॥ यस्मिन् दृष्टे नश्यति त
संस्तुतिचक्रं तं संसाध्यात् विनाशं हरिं मिडे
॥ १ ॥ यस्यैकांशादि त्रयमशेषं जगदेतत् ॥ प्रा
दुभूतं येन नद्धं पुनरिथं ॥ यनम्याप्तं येन वि
बुद्धं सुखदुःखैस्तं ॥ २ ॥ सर्वलोयो यश्च हि
सर्वः सकलो यो यश्चानंदो नंतगुणो यो गुण
ध्यामा ॥ यश्चायको यस्तु समस्तः सदस्य

स्तं सं ॥३॥ यस्मादन्यं नास्ति नैवं परमार्थं
दृष्ट्वा दयोनिरिष्येयं ज्ञानमयत्वात् ॥ ज्ञातुं
ज्ञानं इयं विहीनोऽपि सदा ज्ञेयं ॥४॥ अथा
सु यैः कथं लब्धं सुक्ष्माच्युततत्त्वावैराग्याभ्यास
बलाच्चैव दृष्टिमा ॥ अतएव काकाग्रध्यानरा
यं विदुस्तं ॥५॥ प्राणानां यस्यामिति चित्तं
हृदि स्थानान्यत्सु तात्तु न रत्रैव विलो
प्य ॥ क्षीणे चित्ते भादृशिरस्मीति विदुयं
तं ॥६॥ यं ब्रह्माख्यं देवमनं परिपूर्णं ह

स्थं भूतैर्लभ्यमजं सूक्ष्ममतर्क्य ॥ ध्यात्वा स
स्थं ब्रह्म विदो यं विदिशीशं तं ॥ ७ ॥ मान्नातीतं
आस विवासास विबोधं ज्ञेयातीतं ज्ञानमयं
हृदयपदं ॥ भावग्राह्या नंदं मून्यं च विदुर्यं
तं ॥ ८ ॥ यद्यद्वेद्यं वस्तु सतत्तु विषयाख्यं तत्
द्रष्टैवेति विदिता तदहं च ॥ ध्यायं त्येवं यं
सनकायामुनयो जं स्तं ॥ ९ ॥ यद्यद्वेद्यं तत्
दहं नेति विहाय स्वात्मज्योतिः शान्तमया

४

स्वात्मविभूतेः परमार्थसर्वस्वलित्यत्र निरुद्धं श्रुति
 विद्धिः॥ तज्जादिवादमि तरंगाभमभि तं॥२५॥
 दृष्टुमीता स्वक्षरतत्वं विधिना जंभत्या गु या
 लभ्यहृदि स्थ दृशि मात्रं॥ ध्यात्वा तस्मिन् स्म
 रुमि त्यत्र विदुर्येत॥२६॥ क्षेत्रस्त्वं प्राप्य विभुः
 पंचमुखैर्यो भुक्ते जसंभो म्यपदा र्थो नृप वृत्ति
 स्थः॥ क्षेत्रे क्षेत्रे विदुर्वदेको न ह ध्यास्ते तं॥२७॥
 युक्त्या लो ज्य आसवचां स्यत्र हित भ्यः॥ क्षेत्र
 त्रक्षेत्रज्ञांतरविद्धिः पुरुषा र्ख्याः॥ यो हं सो सो

४

त्रि पश्यति जिघ्रस्यथ भुंक्ते स्पृष्ट्वा श्रोता बध्यति चेत्या
हरिमयं ॥ साक्षि चास्ते कर्तृषु पश्यन्निति चान्ये
तं ॥ १४ ॥ पश्यन् शृण्वन् नन्त्रं विजानन्तरस्य स
न् ॥ जिघ्रद्दिभ्रद्देहमिमं जीवन्त्येत्थं ॥ इत्यात्मा
नयं विदुरि शं विषय इतं ॥ १५ ॥ आगच्छ दृष्ट्वा स्थू
लपदार्थान् थमयां दृष्ट्वा स्वप्ने थापि सप्तौ सु
खनिद्रां ॥ इत्यात्मानं वीक्ष्य मुह्यस्ते चतुरीयं ॥
१६ ॥ पश्यन् शुद्धाप्यक्षर एका गुण भेदान् नाना
कारान् स्यादिकूवद्भालिविचित्रः ॥ भिन्नश्च नः

आयमजः कर्मफलैयस्तं ॥१७॥ ब्रह्मा विष्णु रुद्र
हताशोरविचन्द्रा विदोवायुयज्ञरुतीत्यं पृथिवि
ह्यम् ॥ एकं संतं यं बहूना हुमन्ति मे दस्तं ॥१८॥
सत्यं ज्ञानं शुद्धमनं तं मे निरिक्तं शांतं गूढं नि
ष्कलं मानंदमनन्य ॥ इत्याहो यं वरुणो सोम
गवो जंतं ॥१९॥ कोशा नैतान् पंचरसादी नति
हाय ब्रह्मास्मीति स्यात्मानि निश्चिंत्य दृष्टि
स्थः ॥ पित्रादिष्टो वेद १८ गुर्ये यजु रंतैतं ॥२०॥
येना विष्टो यस्य चरातया यदधीनः क्षेत्रज्ञो

यंकारयिता जंतु कर्तुः॥ कर्ता भोक्ता मात्र हियच्छ
तय धिरूढस्तं॥ २१॥ सृष्ट्वा सर्वं स्वामंत यैत्रेष्ठ
वयमाप्याथांतः॥ २२॥ स्मिदं सृष्टमशेषं॥ स अ
त्यध्या भस्वरमाथ स एकस्तं॥ २३॥ वेदा तैश्चाध्या
सिकशास्त्रैश्च पुराणैश्चैश्वर्यैः स्मात्ततंतं त्रै
श्वर्यमीशं॥ २४॥ दृष्ट्वाथांतश्चेतस्त्रिबुध्वा विविशु
यंतं॥ २५॥ अद्वा भक्तिध्यानरा मायेयंतं मा
नैशानुचक्यो देव इह वा शुभ ईशः॥ २६॥ दुर्विज्ञेयो
जन्मशालैश्चापि विना तैस्तं॥ २७॥ यस्यातर्क्य